

תשפ"ג

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

צאת השבת	כניסת השבת	
20:05	18:51	ירושלים
20:07	19:10	תל אביב
20:08	19:11	חיפה
20:05	19:10	באר שבע

פרשה זו עוסקת בפירוט המצוות בהם יתחייבו בני ישראל לאחר כניסתם לארץ - זאת לאחר הקדמה על האפשרות שניתנה להם לבחור בין ברכה הבאה מקיום מצוות לבין קללה שתבוא אם לא יקיימו - ציווי לערוך את מעמד הר עיבל והר גריזים בו יכרות העם ברית עם ה' על קיום המצוות שיימנו בסמוך כתנאי להישארותם בארץ; השמדת עבודה זרה מארץ ישראל; ריכוז עבודת

ה' במקום אחד אותו יבחר בעתיד והעלאת הקורבנות והמעשרות לשם; הימנעות ממנהגי אבלות הנוהגים אצל הגויים; היתר אכילת בשר חולין ואיסור אכילת דם ואבר מן החי; אזהרות מפני נביא שקר, מסית ומדיח ועיר הנידחת; פירוט בעלי החיים המותרים ואסורים באכילה וסימני הכשרות שלהם; מצוות מעשר; שמיטת כספים ודיני עבד עברי; שלוש רגלים ומצוות עלייה לרגל.

בפרשה זו חמישים וחמש מצוות

שמונה עשר מצוות עשה: השמדת עבודה זרה, הבאת קורבנות ברגל הראשון, הקרבת כל הקורבנות בעזרה, פדיית קודשים בעלי מום, שחיטה, הבאת קורבנות מחו"ל למקדש, חקירת העדים היטב בבית הדין, הריגת אנשי עיר הנידחת ושריפתה, בדיקת סימני עוף, הפרשת מעשר שני ואכילתו בירושלים, הפרשת מעשר שני ושמיטת כספים, נגישת הנוכרי, נתינת צדקה לעני די מחסורו, הענקת מתנות לעבד עברי המשתחרר, שמחה ברגלים, הגעה למקדש ברגלים.

ושלושים ושבע מצוות לא תעשה: מחיקת השם, העלאת קודשים מחוץ לעזרה, אכילת מעשר שני של דגן או של תירוש או של יצהר מחוץ לירושלים, אכילת בכור תמים מחוץ לירושלים, אכילת קודשי קודשים מחוץ לעזרה, אכילת בשר עולה, אכילת קודשים קלים לפני זריקת הדם, אכילת ביכורים לפני הנחתם בעזרה, הפסקת תמיכה כספית בלויים, אבר מן החי, הוספה על מצוות התורה או גריעה מהן, שמיעה למתנבא בשם ע"ז, אהבת המסית, עזיבת השנאה למסית, הצלת המסית, לימוד זכות על המסית, הפסקת לימוד חובה על המסית, הסתת יהודי לעבוד ע"ז, בניית עיר הנידחת, הנאה בממון עיר הנידחת, נתינת חבורה באדם ועשיית מחלוקת, מריטת שער הראש בזמן אבלות, אכילת קודשים שנפסלו, אכילת שרץ העוף, אכילת נבלה, תביעת הלוואה שנשמטה, מניעת צדקה מעני, מניעת הלוואה לקראת שמיטה, שחרור עבד עברי ללא מתנות, עבודה בקודשים, גזיזת קודשים, אכילת חמץ בערב פסח אחרי חצות, הותרת חגיגה של ערב פסח ליום השלישי, הקרבת הפסח בבמת יחיד, עלייה לרגל בלא קורבן.

משה פונה לעם ישראל: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", ומציג בפניהם את האפשרות לזכות בברכת ה' באם יקיימו את רצונו, או חלילה קללה באם יבחרו שלא לקיים את מצוות ה' וילכו "אחרי אלוהים אחרים". משה מודיע לעם כי מייד עם כניסתם לארץ המובטחת, יעמדו מברכים כנגד הר גריזים ויברכו את העם ולאחר מכן יהפכו פניהם לעבר הר עיבל ויקללו את העוברים על רצונו של מקום. משה

¹ הספורנו (יא, ל) מבאר את טעם קיומו מייד עם כניסתם, כדי שיהיה ברור להם כי לא ניתן לחיות בארץ חיים בינוניים, אלא או מבורכים כתוצאה מקיום מצוות או מקוללים כפועל יוצא של אי קיום המצוות.

תשפ"ג

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

חוזר על חובת איבוד ע"ז ומקומות הפולחן שלהם עם הגיעם לארץ, אוסר הקטרה לה' שלא במקום המקדש ומזהיר מפני מחיקת שם ה' ושבירת אבן² מהמזבח או בית המקדש. למקדש יביאו בני ישראל את הקורבנות, מעשרות,³ ביכורי פירותיהם "ובכורות בקרכם". משה מסייג את דבריו ומלמד את העם כי בארבע עשרה שנה של כיבוש וחלוקת הארץ, מותרת הקרבת נדרים ונדבות בבמות.⁴ לאחר מכן, ינוח העם מאויביו, ובימי דוד יבנו בני ישראל בית מקדש בחלקו של בנימין,⁵ ושם בלבד יקריבו קורבנות.

בהמות קדשים שנפל בהם מום קבוע, ייפדו ויאכלו⁶ בכל מקום. "רק הדם⁷ לא תאכלו על הארץ תשפכנו⁸ כמים".

משה מזהיר את העם מפני אכילת מעשרות, בכורות, נדרים, נדבות וביכורים מחוץ לירושלים "כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו... אתה ובנך ובתך... והלוי אשר בשעריך".⁹ חובת הדאגה המיוחדת למצבם הכלכלי של הלויים מעבר לעניי ישראל, הינה רק בגבולות הארץ.

משה מודיעם כי בהגיעם לארץ וישיבתם במרחק מן המשכן, יותרו באכילת בשר חולין,¹⁰ ע"י שחיטה שהלכותיה נמסרו למשה בסיני. בשר זה לא צריך לאוכלו בטהרה "רק חזקו¹¹ לבלתי אכול הדם".¹² כמו כן מזכיר להם משה את איסור אכילת אבר מן החי "למען ייטב¹³ לך ולבניך אחריו כי תעשה הטוב והישר בעיני ה'". בעוד חולין נשחטים בכל מקום, קורבנות נשחטים רק במקום המזבח ולאחר מכן קרבים ודמים נזרק על המזבח. משה מזהיר את העם שיקפיד ללמוד דברים אלו בכדי שלא יישכחו "למען ייטב לך".

משה חוזר ומזהירם שלא ילמדו מהתנהגות הגויים שהביאה להשמדתם¹⁴ ע"י ה', ואוסר כל צורה של ע"ז.¹⁵ הוא מזהיר גם מפעולות כאלו בעבודת ה' "כי כל תועבת ה' אשר שונא עשו לאלוהיהם כי גם את בניהם ... שרפו באש לאלוהיהם".

משה חוזר ומזהיר את העם מפני תוספת או הפחתה של מה שצוה, מזהיר מפני נביא שקר המגיע עם אותות ואומר לשנות מה שצוה, ומסביר את יכולת עשיית המופתים ע"י נביא השקר, בהיותו ניסיון מאת ה' "לדעת הישכם אוהבים את ה' אלוהיכם". משה מורה להם לשמור את התורה, להקשיב לדברי הנביאים, לעבוד את ה' בבית המקדש ולהידבק בדרכי הבורא. את נביאי השקר מצווה העם להרוג. אם ישכנע אותך אחד מקרוביך

² ע"י מעשים רעים שיביאו לחורבן (רש"י יב, ד).

³ הן מעשרות בהמה, והן מעשר שני הנאכל בתוך חומות ירושלים.

⁴ כלומר מזבחות פרטיים בכל מקום ישוב.

⁵ רש"י שם, יד.

⁶ היתר הנאה מהבשר לאחר שחיטה בלבד, אך אסור ליהנות מחלב וצמר הבהמות (רש"י שם, טו).

⁷ למרות שאין דין זריקת דם זה על המזבח, עדיין אסור לאוכלו (רש"י שם, טז).

⁸ א) אין צריך לכסותו כדם חיה ועוף. ב) מכשיר זרעים לקבל טומאה כשאר משקים בעת מגעם (רש"י שם, שם).

⁹ אם אין לך מספיק מעשר ראשון לתת לו, תן לו מעשר עני. ואם אין, תן לו מקורבנות שלמים שלך (רש"י שם, יח).

¹⁰ עד אז הותרו באכילת בשר קורבנות בלבד, ויכלו לעשות זאת בהיות המשכן קרוב (רש"י שם, כ).

¹¹ בא ללמד אותנו שאם בדבר קל כאכילת דם צריך להזהירם, כל שכן שצריכים להתחזק בשמירת שאר המצוות (רש"י שם, כג בשם ר' שמעון בן עזאי).

¹² הן דם שחיטה שהנפש תלויה בו, הן הדם הממשיך לטפס לאחר מכן, והן דם האברים שיוצא ממקומו (רש"י שם, כג-כה).

¹³ כל שכן הפורש מעבירות שרוצה לעשות, ולא מואס בהם כאכילת דם (רש"י שם, כה).

¹⁴ רש"י שם ל.

¹⁵ כגון זריקת אבן לע"ז בשם מרקוליס - שזו הייתה דרך העבודה. אך: הקטרה, הקרבה, ניסוך והשתחויה אסורים וחייב למרות שאין זו דרך אותה ע"ז (רש"י שם, שם).

תשפ"ג

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

לעבוד ע"ז מורה משה: "לא תאבה¹⁶ לו ולא תשמע אליו¹⁷ ולא תחוס¹⁸ עיניך עליו ולא תחמול¹⁹ ולא תכסה עליו²⁰, אלא תהיה הראשון להורגו בסקילה "וכל העם ישמעו ויראון ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך". משה מורה כי אם תשמעו על אנשים²¹ באחת מערי הארץ²² המשכנעים את בני עירם²³ לעבוד ע"ז "ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך", תהרגום בחרב או במיתה אחרת ואת שלל העיר תשרפו "והייתה תל עולם לא תבנה עוד". משה מזהיר לבל ייקחו לעצמם מרכוש העיר "למען ישוב ה' מחרון אפו".

משה מעצים בעיני העם את חשיבותם והיותם "בנים לה' אלהיכם", ועל כן אל להם לנהוג במנהגי אבלות של גויי הארץ, אחר שהם קדושים מעצם היותם זרע אבות קדושים, וכן בחירת ה' בהם לעמו.

משה מורה לעם "לא תאכל כל תועבה", ומפרט את בעלי החיים המותרים באכילה: פרים, כבשים ועיזים (בהמות) ואת החיות: "איל צבי ויחמור ואקו ודישון ותאו זמר". הוא נותן סימני טהרה: הפרסת פרסה, שסיעת שסע והעלאת גרה, ומדגיש בפניהם כי בעל חיים שיש בו רק אחד מן הסימנים, אסור באכילה (ופורט בפניהם את העונים להגדרה זו). בעלי חיים טמאים מטמאים בנבלתם לעניין עליה לרגל.²⁴ משוכני המים מותרים באכילה כל שיש לו סנפיר וקשקשת. ציפורים ברובם מותרים באכילה ומשה מפרט רשימת האסורים.²⁵ כל שרץ העוף²⁶ אסור באכילה ומטמא במגע. "כל עוף טהור תאכלו".²⁷ נבלת²⁸ בעל חי טהור, אסורה באכילה ותינתן לגר תושב,²⁹ או תימכר לגוי. משה מסיים פרישה זו בפסוק המוזכר פעמיים נוספות³⁰ בתורה: "לא תבשל גדי בחלב אימו".

"עשר תעשר³² את כל תבואת זרעך שנה בשנה"³³. את המעשר שני³⁴ מצווים לאכול בירושלים. הרחוקים ממנה יפדו את היבול בכסף ובהגיעם לירושלים יקנו בו אוכל "ואכלת לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך". "והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו³⁵ כי אין לו חלק ונחלה עימך".³⁶ מי שהשהה את מעשרותיו בשנים א' וב', יפקירם בשנה ג', הלוי יטול מעשר ראשון השייך לו, והעני את מעשר העני. "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" ואז ימחקו חובות "אחריך". הפסוק מבטיח כי בשמירת רצון ה' לא יהיו אביונים בעם ולא יצטרכו להלוות,

¹⁶ כלומר אינו בכלל חיוב "ואהבת לרעך כמוך".

¹⁷ אינו בכלל "עזוב תעזוב עימך" (סיוע לחלט).

¹⁸ אינו בכלל "אל תעמוד על דם רעך" (איסור הימנעות מסיוע לאדם המסתכן).

¹⁹ אל תתאמץ לחפש לו זכות.

²⁰ אם בידך להעיד עדות שתפליל אותו, אינך יכול להימנע מכך (רש"י יג, ט).

²¹ ולא נשים (רש"י שם, יד).

²² מלבד ירושלים שלא חולקה לשבטים אלא כולם יכולים לגור בה (שפתי חכמים שם, יג).

²³ אך לא עיר אחרת (רש"י שם, יד).

²⁴ רש"י יד, ח.

²⁵ ראה, עורב, בת יענה, תחמס, שחף, נץ, כוס, ינשוף, תנשמת, קאת, רחמה, שלך, חסידה, אנפה, דוכיפת ועטלף.

²⁶ כגון זבובים וכו'. מלבד חלק ממיני החגבים.

²⁷ וממילא האוכל עוף טמא עובר גם בעשה, מלבד 'לא תעשה' שאמר קודם (רש"י שם, כ).

²⁸ כלומר שמת ללא שחיטה כהלכה.

²⁹ גוי שהתחייב לקיים שבע מצוות בני נח, ובזמן שנוהגת מצוות יובל (בבלי ערכין, כט). רשאי לגור בארץ ישראל וזכאי לזכויות רבות כגון לקט שכחה ועוד.

³⁰ ללמדך כי יש איסור אכילה, איסור בישול ואיסור הנאה (שפתי חכמים שם, כא).

³¹ רש"י (שם, שם) מבאר כי ריבוי פעמים בא למעט: חיה, עוף ובהמה טמאה שבהם לא נוהג איסור בשר וחלב מן התורה.

³² שפתי חכמים (שם, כב) מבאר סמיכות פרשיית מעשרות ל"לא תבשל". שהקב"ה אומר אל תגרמו לי לכלות 'גדיים' כלומר גרעיני תבואה בעודם בשיבולים – 'מעיי אימם'. הוי אומר, אם לא תקפידו על מעשרות, אשרוף אותם לפני הבשלה.

³³ ולא לעשר של שנה זו על שנה אחרת (רש"י שם, שם).

³⁴ 10% המופרשים לאחר תרומה גדולה (תרומה כל שהיא ההולכת לכהן) ומעשר ראשון (10% ההולכים ללוי), בשנים א, ב, ד וה' של שמיטה.

³⁵ כלומר תקפידו על מתן מעשר ראשון.

³⁶ אך במתנות עניים אין צורך בהפרשת מעשרות.

תשפ"ג

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

מלבד לגויים. "כי יהיה בך אביון" אל תצטער בבואך ליתן לו צדקה "ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון".³⁷ הפסוק מזהיר שלא תמנע מהלוואה לעני קורב לשנת השמיטה, כי עשיית חסד היא מקור הברכה מאת ה'. אם יימכר עבד עברי בגנבתו, יצא לחופשי בשביעית. ביציאתו, מחוייב האדון להעניק לו מכל מה שבידו וכפי שעשה ה' בהוציא את העם מבית עבדים. באם יסרב העבד לצאת,³⁸ ירצע האדון את אוזנו במרצע בפתח הבית. "לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר"³⁹ עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה".

בכור בקר וצאן הינו קודש לה' ואסור בהנאה. הכהן האוכלו מצווה לעשות זאת בירושלים במשך שתי ימים ולילה. אם ימצא בעל מום קבוע לא יוקרב לה' ויאכל מחוץ לעיר.

עם ישראל מצווה על חג הפסח "שמור את חודש האביב"⁴⁰ ועשית פסח לה' אלהיך" שהוציאך ממצרים. קרבן הפסח יבוא מכבשים או עיזים, ואליו יצטרף קרבן חגיגה מן הבקר.⁴¹ במשך שבעה ימים אסורים באכילת חמץ והימצאות שאור בביתם. העם מצווה באכילת מצות⁴² - לחם עוני, במשך החג. את קרבן הפסח מוזהרים שלא להותיר עד הבוקר. שחיטת הפסח מותרת במקדש בלבד ביום יד' ניסן לאחר שש שעות, ונאכל בלילה עד הבוקר.

מאז קציר העומר ביום ט"ז ניסן, מצווה העם לספור 49 יום ובסופם יחגגו את חג השבועות "מסת נדבת ירך אשר תתן",⁴³ "ושמחת לפני ה' אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי... והגר והיתום והאלמנה",⁴⁴ "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים".⁴⁵ בני ישראל מצווים על חג הסוכות אותו יחגגו "באספך מגרנך ומיקבך". גם כאן מצווים על שמחה הכוללת את הנ"ל לאורך שבעה ימים.

בכל שלושת הרגלים מצווה העם להיראות בפני ה' ולהביא קורבנות בהתאם ליכולת הכלכלית של האדם.

חידות לפרשת ראה

1. כיצד היו בטוחים בני ישראל שיירשו את הארץ? (יא, לא)
2. מה ומתי הותר להקריב בבמות - לא במקום המקדש (יב, ח+יא)
3. האם מגוון בהמות וחיות טמאות גדול או קטן מהטהורות? (יד, ד)
4. על אלו איסורים עוברים באכילת בעל חי טמא? (יד, כ)
5. היכן מוזכרת מצווה לשדך אשה? (טו, ח)
6. מה הקשר בין יציאת מצרים לעבד עברי? (טו, טו)

לקבלת העלון כתבו לי yaakovkatz1989@gmail.com

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ שלחו הודעה 0532547332 או לחצו כאן

שבת שלום

³⁷ אך אם לא תיתן, תגרם לכך שתהיה אחיו של אביון - כלומר אביון בעצמך (רש"י טו, ז).
³⁸ אך לא עושים כן לאמה עבריה.

³⁹ כלומר עובד אותך יום ולילה. שכן האדון משיאו על כורחו לשפחה כנענית, והוולדות שייכות לאדון (רש"י שם, יח).

⁴⁰ באמצעות עיבור השנה והוספת חודש אדר נוסף, כך שפסח יצא באביב.

⁴¹ שכן הפסח אמור להיאכל על השובע, ולפעמים רבים מנויים על קרבן הפסח וכל אחד יקבל רק חתיכה קטנה ממנו (רש"י טז, ב).

⁴² יש דעות שחיבו רק ביום הראשון (רש"י שם, ח).

⁴³ כלומר הבאת קורבנות בהתאם למצב הכלכלי של כל אחד.

⁴⁴ ה' מבטיח כי אם נדאג לארבע שלו, הוא ישמח את הארבע שלנו (רש"י שם, יא).

⁴⁵ וה' פדאך למען תעשה מצוותיו (רש"י שם, יב).